

Melhus, 7. april 1989

Festtale i Arbeiderlaget "Asbjørn"- Melhus.

Statsminister Gro Harlem Brundtland.

Tidl.økonomileder Frank Andersen ved partikontoret i Oslo, kan fortelle ei historie som kan kaste litt lys over en side ved Martin Tranmæl som er lite kjent. I begynnelsen av 60 åra skulle partikontoret holde julebord for de ansatte. Dette var høytidelig vedtatt i sentralstyret(!) og samtlige ansatte deltok ved anledningen. Til manges skrekk hadde sentralstyret utpekt Martin Tranmæl som sin representant til festen. Ikke slik å forstå at ikke kontorets medarbeidere var glad i Martin. Men de visste så inderlig vel at han var en meget prinsippfast avholdsmann. Derved var det ingen som turde å ha med seg denslags varer til festen. Så ble de sittende der og se på

2.

hverandre. Da kalte Martin Tranmæl Frank til seg og spør: "Du Frank, er det ikke slik at man har noe ekstra ved slike spesielle andledninger? Joda, Frank kunne bekrefte det. Da får du ordne opp, var beskjeden. Oppdraget ble utført og festen ble avviklet i former som tilfredsstilte alle.

Martin Tranmæl var nok hard og særdeles viljesterk. Men noen fanatiker var han neppe. De som kjente ham fra Arbeiderbladet forteller at han aldri kritiserte en medarbeider overfor andre. Var noe galt ga han klar beskjed til den det gjaldt, men utad forsvarte han sine medarbeidere kompromissløst. Martin Tranmæl var en leder av virkelig format. Rakrygget og prinsippfast, men varm og medmenneskelig overfor dem han representerte og var glad i. Han hadde en viljestyrke som få. Når vi blar i historien er det slående hvor langt tid det tok før han opplevde å nå fram med sitt syn. Både i samfunnet han vokste opp i og innad i arbeiderbevegelsen måtte han gjennom det ene nederlaget

etter det andre før han seiret. Innad representerte han en radikal mindretallsretning i over 10 år, før han selv fikk ansvaret. Dette forteller noe om to av politikkens aller sterkeste drivkrefter: Tro og vilje. Troen på at det nytter å forandre, viljen til å gjøre det.

Disse sentrale stikkord i Martin Tranmæls virke har et budskap til oss idag. Selv om mange av de forholdene Martin ville forandre er blitt endret, er behovet for tro og vilje like sterkt idag. De store miljøutfordringene og den skjeve fordelingen i verden kan bare løses når tilstrekkelig mange tror det er mulig og bestemmer seg for å gjøre noe med det.

Også på et annet område går det en lang og ubrutt linje fra Martin Tranmæl til våre dager: Evnen til å skaffe seg mere kunnskap. Det hevdes at Martin Tranmæls enkle hjem hadde så mange bøker på veggene at det knapt var plass til et frimerke

immellom. Han visste hvor nødvendig det var for arbeidsfolk å vite. Skulle de forandre samfunnet måtte de vite eksakt hvordan det fungerte. Det er den samme oppfordringen som vi finner igjen i Nordahl Griegs berømte dikt "Kringsatt av fiender-gå inn i din tid!"

Og det er den samme oppfordringen som er et hovedpoeng i partiets nye organisasjonsprogram "Fra prat til Praksis". En sterk politisk bevegelse kan bare fortsette å være ledende så lenge den ligger i forkant av sin egen tid. Derfor har vi til enhver tid et enormt behov for kunnskap og innsikt. Vi må vite hvordan samfunnsmekanismene fungerer, vite hva konsekvensene av våre valg innebærer, og vi må framfor alt vite hvordan folk har det i sin hverdag.

Den danske tegneren Storm P. har i en strek latt en samfunnsengasjert herremann tale til en kar som sitter å gnir seg i

øyet. Han stiller spørsmålet: "Hva synes du om verdens-situasjonen?" Svaret lyder: "Ingenting, jeg har fått et rusk i øyet". La meg derfor bruke noen ord på å beskrive forskjellen på en sosialdemokratisk og en liberalistisk politikk. La meg bruke miljøet som eksempel: Det er klart for enhver at naturen tåler en del biler langs veiene. Men blir det for mange av dem, tåler ikke naturen summen av forurensningen fra dem. Vi får den erfaring at når alle gjør som de selv vil, får ingen det slik vi ønsker. Miljøpolitikken er et godt eksempel på felt hvor summen av egeninteressene slett ikke er det samme som fellesinteressene slik liberalister gjerne hevder, men direkte i strid med dem. Vårt miljø er for viktig til å overlates til markedskreftene. Miljøet kan bare reddes av menneskene i fellesskap.

Felles menneskelig innsats, de tre ordene ligger i bunnen for det arbeiderbevegelsen har gjort helt fra sin spede begynnelse.

Lenge før det offentlige ble et instrument for samfunnsomforming, tok folk skjeen i egne hender. Fagforeningene organiserte de første sykekasser. Folkets Hus ble reist fordi det var behov for forsamlingslokaler. På Tranmæls tid var de fleste forsamlingslokaler stengt for sosialister. Arbeideravisene ble etablert fordi man måtte ut med informasjon. Heller ikke avvisspaltene var særlig åpne for radikale synsmåter, før våre egne aviser tvang fram et større demokrati. I det hele tatt var leveregelen at arbeidernes frigjøring måtte være arbeidernes eget verk.

Hva kan disse erfaringene gi oss idag? Stat og kommune er ikke lenger et redskap for makthavere som står arbeiderbevegelsen fjernt. Stat og kommune er deler av et demokratisk byggverk. Men heller ikke mer! Småbarnsforeldre som ikke har barnehageplass vil vite at offentlig innsats er viktig, men ikke tilstrekkelig. Derfor mobiliseres da også frivillig, felles

menneskelig innsats på ulike vis. Organisasjoner, fagforeninger, familier osv. går idag ofte sammen om å dekke et presserende behov - behovet for et skikkelig tilsyn med barna. Arbeiderbevegelsen bør være i fremste rekke for slike løsninger. Vi må følge opp vårt eget slagord og gå fra prat og til praktisk handling. Nøyaktig samme tankegang ligger til grunn for organisering av aktivitetstilbud for de minste skolebarna. Skolens undervisning og alt som hører til den obligatoriske skoledagen skal selvsagt være et felles og likeverdig tilbud overalt. Men selv etter en utvidelse av skoletida, vil det være mange barn som har behov for tilsyn noen timer på ettermiddagen. Folk er allerede igang med å organisere aktivitetstilbud, med lek og moro for dem som ellers vil være overlatt til seg selv. I mange bygder med stor plass og store friluftsområder vil nok de fleste kunne greie seg bra. Men også for dem har det en stor egenverdi å være sammen med andre barn i positiv aktivitet. På større steder og i byene våre, er barns

8.

fritidsmiljø ofte fattig og kan virke direkte sløvende og nedbrytende.

Slik vil vi ikke ha det! Barna våre er altfor viktige til at de skal bys ensomhet og en nøkkel rundt halsen. 3 timer går nok fort for den som er voksen, men det er lenge for den som er liten. Derfor sier vi så klart ja til ny og bedre organisering av positive aktiviteter i trygge miljøer. Da Martin var barn var det ingen biler og fiskevannene var ikke forurenset. Velferdssamfunnet har altså også skapt nye problemer, som krever nye løsninger. Og igjen søker vi løsningene ved felles menneskelig innsats. Det er nødvendig for oss partifeller, å forklare dette enkle budskapet til ungdommen. Alt for mange av dem har gått på den lettvinde "løsningen" om et samfunn med lav skatt og høy fart. Vi må også ut og fortelle at velstand og framgang for et samfunn ikke er noe vi kan låne oss til, men noe vi kan få om vi jobber for det. Vår politiske historie har lært oss en ting: Når de tunge tak skal tas i politikken er

det Arbeiderpartiet folk vender seg til. Borgerlige koalisjoner har det til felles at de bryter sammen før mandatperioden er over. Vi har tatt ansvar, vi har vist at vi kan styre og vi er beredt til å fortsette på den kursen vi har staket ut.

Kjære partivenner: Denne valgkampen kan vi møte med optimisme!